

VILJANDI VALLAVOLIKOGU O T S U S

Viiratsi

.....mai 2025 nr

Tuuleenergeetika eriplaneeringu menetluse lõpetamine

Viljandi Vallavolikogu 27.06.2022 otsusega nr 79 „Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“ algatati kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine, eesmärgiga leida tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivad asukohad ja seejärel koostada detailsed lahendused. Planeeringuala hõlmab kogu Viljandi valla territooriumi, suurusega ca 1145 km² vastavalt lisatud asendiplaanile. Samuti anti eelpool viidatud otsuses eriplaneeringu koostamiseks lähteseisukohad.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 2 lg 1, § 3 p1 ja p3 koostoimest tuleneb, et KOV on õigus, võime ja kohustus otsustada ja korraldada kohaliku elu küsimusi iseseisvalt, lähtudes valla/linna elanike õigustatud vajadustest ja huvidest, arvestades valla/linna arengu iseärasusi ja järgides seadusi.

Riigikohus on selgitanud kohalike omavalitsuste (KOV-de) enesekorralduse universaalpädevust järgmiselt: kohaliku elu küsimuste iseseisev otsustamine tähendab, et volikogu liikmed saavad otsuseid langetada sõltumatult riigi keskvoimust ning seada esikohale kohalikud huvid. KOV volikogu liikmete jaoks tähendab see võimalust riigi ja kohaliku huvi konflikti korral langetada kohaliku elu küsimustes otsuseid sõltumatult, oma kogukonna huvides. (RKÜKo 19.04.2005, 3-4-1-1-05, p-d 17-18).

Võttes arvesse:

- eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avaliku väljapaneku etapis avaldatud planeeringust puudutatud isikute arvukat vastuseisu planeeringu elluviimisele (vallavolikogu liikme poolt suhtlusportaalil Facebook läbi viidud avaliku arvamuse küsitlus, milles osales üle 2000 inimese, kellest 80% olid kindlalt EP realiseerumise vastu; vallavalitsuse poolt korraldatud 6000 vallaelaniku küsitlused tulemused; kodanikuühiskonna portaalis *Rahvaalगतus.ee* algatatud EP lõpetamist taotleva ühispöördumise käigus kogutud allkirjad);
- planeeringu vastuolu kõigi asjakohaste EV seaduste, sh EV Põhiseaduse ja EL õigusega, ning oluliste strateegiadokumentidega;
- planeeringu vastuolu Viljandi vallas hetkel kehtivate üldplaneeringute ja kooskõlastusringil oleva uue valla üldplaneeringuga ning asjaolu, et puuduvad õiguslikud alused, mis võimaldaksid üldplaneeringute muutmist vaatlusaluses eriplaneeringu menetluses ja
- asjaolu, et energeetika valdkonna tippeksperptide väitel on käesolevaks hetkeks Eesti riigi majanduslikult, teaduslikult ja energiajulgeoleku seisukohalt põhjendatud taastuvenergia võimsused saavutatud (vt <https://www.err.ee/1609593533/energeetikaekspertid-lasevad-valitsusliidu-energiaplaani-soelapohjaks>);
- eriplaneeringu elluviimisega looduskeskkonnale tekkiva olulise kahjuliku mõju ulatust, intensiivsust ja pöördumatut iseloomu;
- asjaolu, et Eesti halduskohtupraktika ja õiguskirjanduse kohaselt ei tulene õiguskindluse põhimõttest planeeringust huvitatud isikule õigust, et kord algatatud planeerimismenetlus päädib planeeringu vastuvõtmise ja kehtestamisega

on Viljandi Vallavolikogu seisukohal, et eriplaneeringu menetlus tuleb lõpetada PlanS § 97 lg 1 alusel. Õigusvastast eriplaneeringut ei ole võimalik ellu viia.

Otsuse põhistused.

1. PlanS §1 lg 1 on ära toodud planeerimismenetluse eesmärk: eelduste loomine ühiskonnaliikmete vajadusi ja huve arvestava, (.....), kvaliteetse elukeskkonna kujunemiseks, soodustades keskkonnahoidlikku, majanduslikult, kultuuriliselt, sotsiaalselt jätkusuutlikku arengut.

Plan §-s 8 on sätestatud **elukeskkonna parendamise** põhimõte, kui üks ruumilise planeerimise alusprintsiipidest. Mille kohaselt *tuleb planeeringuga luua eeldused kasutajasõbraliku, turvalise ja kogukondlikke väärtusi kandva ruumilise struktuuri olemasoluks ja säilitamiseks ning esteetilise miljöö arenguks, säilitades olemasolevaid väärtusi*. Mõistlikult võttes on ilmne, et mh on tegemist KOKS § 2 lg1 sätestatud vallaelanike õigustatud huvi ja vajadusega, millest KOV-i teostamisel on kohustus lähtuda.

Eesti üheks oluliseks pärandkultuuriliseks väärtuseks on (täna veel elujõulise) hajaasustuse olemasolu ja puhas ning kaunis looduskeskkond.

Looduskeskkonna keskel asuva inimasustuse naabruses asuv tööstuslik tuulepark, millest lähtuvad erinevad olulised häiringud nii loodus- kui elukeskkonnale, sh visuaalne reostus, loodusrikka maapiirkonna esteetiliselt miljöle kindlasti lisaväärtust ei anna.

Lisaks on mõistlikult võttes ilmne, et tuuletööstuspargi läheduses asuva kinnisvara hind langeb, reaalsuses ei ole seda üldreeglina võimalik müüa, mistõttu tekib surnud ring – tööstuspargi läheduses peavad igapäevaselt taluma talumatuks muutunud häiringuid.

Samuti on ilmne, võttes arvesse tuuletööstusparkide emiteerivaid erinevaid häiringuid, et tööstuspargi rajamise järgselt saab selle lähikümbruse elukeskkonna kasutajasõbralikkus olulisel määral kahjustatud. Planeeringuseaduse kohaselt kujutavad tuulepargid endast „olulise (ruumilise) mõjuga“ rajatise. Taani majandusminister sedastas meediaartiklis, põhjendades Taanis kasutusel olevat eeskujulikkust nn motivatsioonipaketti tuuletööstusparkide läheduses elavatele isikutele: „(kuna) mitte keegi ei soovi elada tuulepargi läheduses.“ Võttes arvesse, et Taanis on tuuleenergeetikat edendatud alates 1970ndatest aastatest ning traditsiooniline tuulepargi kõrgus vanema generatsiooni parkide puhul on 25-50m, on seega ilmne, et elukeskkonna kasutajasõbralikkus 290m tuulegeneraatoritest koosneva tööstuspargi läheduses on mitmekordselt madalam, negatiivse mõju ulatus mitmekordselt suurem.

Müra. Viljandi valla eriplaneeringu (edaspidi EP) KHS raames läbi viidud mürauuringu teades mõõdeti vaid mehaanilise müra võimalikku mõju planeeringualade lähikümbruse elamualadele. Uuringust selgus, et ainuüksi olukorras, kui 290m kõrgusel on tuulekiiruseks 9 m/s, st maapinnal, täiskasvanud inimese kõrgusel on sellistes tingimustes suhteliselt tuulevaikne, on müra normväärtused ületatud 43-l lähikümbruse elamualal.

Eelnevast järeldub, et olukorras, kui tuulekiirus 290m kõrgusel on suurem (kui 9 m/s) on nim. 43-l elamualal normväärtused veel suuremas ulatuses ületatud ning loogiliselt võttes on sellisel juhul normväärtused ületatud märksa suuremal arvul elamualadel.

Võttes arvesse, et ka normväärtuste piiresse jääv müra ei tähenda mürahäiringu puudumist, ning asjaolu, et hajaasustuses üldreeglina muu mürafoon puudub, on ilmne, et tuuletööstuspargi lähedusse jäävate elamualadel elavate vallaelanike subjektiivne mürahäiring saab olema ka suhteliselt tuulevaikse ilmaga märkimisväärne.

Samuti on oluline, et teaduskirjanduse kohaselt kujutab just kestev mürahäiring, sh normväärtuste piiresse jääv, endast tõsist terviseriski, põhjustades potentsiaalselt mitmeid erinevaid kroonilisi terviseprobleeme, sh kõrgvererõhktõbe, südame-veresoonkonnahaigusi ning stressi, mis on omakorda paljude teiste tõsiste terviseprobleemide allikaks (vt Terviseameti koduleht). Eelnevast tulevalt on erialakirjanduses läbivalt rõhutatud, et **tuuleparkide rajamisel tuleb arvestada juba olemasoleva mürafooni esinemisega, ning vältida piirkondi, kus see on madal või puudub.**

Teaduskirjanduse kohaselt on inimese jaoks kõige raskemini talutav aga tuulegeneraatorite tekitatav aerodünaamiline müra, tulenevalt selle spetsiifikast – rütmiline impulssmüra, erinevate spektritega, mille

impulsside intervallid pidevalt muutuvad. Aerodünaamilise müra uuringuid KHS raames ei teostatud, ning Eestis puuduvad normväärtused sellise müra osas, ent on ilmne, et 290m kõrguste tööstuslike tuulegeneraatorite puhul on antud mürahäiring märkimisväärne.

Samuti on tänaseks teadus tuvastanud, et madalsageduslike ja infraheli komponente sisaldav müra võib mõjutada inimestel tervist ja heaolu oluliselt (*sic!*) suuremal määral, kui neid komponente mitte sisaldav heli.

Vt nt siit: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/6/3/035103/pdf>
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378595510003126?via%3Dihub> https://docs.wind-watch.org/havas2011.pdf?fbclid=IwY2xjawJRZdVleHRuA2FlbQlXMQABHVFxJOWqRynrI_m6Ef1PCaoDh3wgXygpospKnTW_8C5VKkQXQJW7Z5S-Q_aem_g6BagFQDp727BL5T_KMYtw

Seega, meie valla EP kohaselt saaks koguni 43 elamualal elavate vallaelanike elukeskkond olema ainuüksi suhteliselt tuulevaikse ilmaga (maapinnal) reaalselt tervistkahjustav. Võttes lisaks arvesse müra taluvusläve suurt individuaalset varieeruvust, on mõistlik väita, et tegelik tuuleparkide tekitatavast erinevast mürast ohtlikult häiritud vallaelanike hulk saaks EP realiseerumisel olema kordi suurem.

Ka EP seletuskirjas viidatud Kanada teadlaste uuringus on sedastatud, et erinevate terviseprobleemide esinemine tuuleparkide läheduses elavatel inimestel on empiiriline fakt. Teadlaste kogukonnas puudub aga käesolevaks hetkeks üksmeel, millised häiringud on selle fakti põhjuseks. Kaasaegseim lähenemine oletab, et tervistkahjustav mõju on tuuleparkidest lähtuvate erinevate häiringute – müra, varjutus, öine signaaltulede tekitatav visuaalne reostus, päevane visuaalne reostus, vibratsioon jm – kumulatiivsel koosmõjul.

Visuaalne häiring. EP KHS raames leidis käsitlemist vaid varjutusega seonduv. Tuvastati, et häiring jääb normatiivaktidega lubatud piiridesse. Samas on ilmne, et tuulegeneraatorite signaalvalgustus, eriti töötavate tuulegeneraatorite puhul, tekitab arvestatavat visuaalset häiringut. Võttes arvesse, et sügistalvisel perioodil, mil meie kliimas pimeneb juba pärastlõunal, on ühtlasi kõige tuulisem periood aastas, on mõistlikult võttes ilmne, et tuledes tuulepargist lähtuv visuaalne reostus hajaasustuses, mida ümbritseb sel ajal looduslik pimedus, saaks olema ulatuslik ka ajaliselt ja intensiivne. Lisaks on antud häiringu mõjuulatus märkimisväärne – planeeringulahenduse visualiseeringust (eelvalikuala 3, Roosilla) nähtuvalt vähemalt 40 km (eelvalikuala kaugus Viljandi lossimägedest, kus eelvalikualal paiknevad tuulikud selgelt näha olid).

Arvukate teadusuuringute kohaselt on intensiivsel visuaalsel reostusel oluline tervistkahjustav mõju, põhjustades stressi, ärevust ja kahjustades elukvaliteeti. (vt nt https://www.researchgate.net/publication/386106287_Visual_Pollution_Causes_Health_Impacts_And_Mitigation_Strategies_for_Enhancing_Environmental_Aesthetics_and_Public_Well-Being_-_A_Review).

Lisaks on teadusuuringutega tuvastatud, et ainuüksi tööstusliku tuulepargi ebaloomulikud mõõtmised võivad põhjustada inimestes ärevust, stressi ja isegi paanikahäireid.

Seetõttu on teaduskirjanduses, ka EL-i taastuvenergia suunisdokumentides ja Eesti keskkonnaameti koostatud tuuleparkide ruumilise planeerimise juhendis soovitus **vältida tuuleparkide rajamist piirkonda, kus see on domineerivaks visuaalseks maastikuelemendiks, nt hajaasustusega maapiirkond ja loodusmaastik.**

Elukeskkonna turvalisus. Samuti ei muuda antud planeering meie valla elukeskkonda turvalisemaks, selle mõiste otseses tähenduses. Saksamaal on tuuleparkide kasutusloa saamise eelduseks põhjalike arvutuste ja mudelite koostamine seoses tuuliku labadelt kukkuva ja lenduva jääga. Võttes arvesse meie kliimat, on ilmne, et 300m kõrgusel maapinnast valitseb suurel osal aastast jäiteoht ning tekib jäätumine. On ilmne, et 300m kõrguselt maapinnale kukkuv, eriti aga töötava tuulegeneraatori labadelt keskkonda lenduv jäämass omandab arvestatava purustusjõu ning võib lennutrajektor võib olla suur.

Kogukonna väärtuste edendamine ja olemasolevate väärtuste säilitamine. Üldteadaolevalt on maapiirkonnas elavate inimeste jaoks suurimaks väärtuseks elukeskkonna paiknemine vaikes ja rahulikus looduskeskkonnas. See on põhjus, miks maale tullakse ja jäädakse elama. Lisaks on looduskeskkonnal hindamatu ja mitmetahuline iseväärtus kõikide inimeste jaoks.

Mõistlikult võttes on ilmne, et tuuletööstuspargi, kust lähtub arvukalt erinevaid häiringuid, rajamine sellisesse keskkonda ei võimalda mingil moel edendada antud piirkonna kogukondlikke väärtusi, veel vähem olemasolevaid väärtusi säilitada. Selline taristu hävitab nimetatud väärtused pöördumatult. Leevendusmeetmed puuduvad.

Seega nähtub ülaltoodust selgelt, et EP on vastuolus PlanS §-s 8 sätestatud eluliselt oluliste ruumilise planeerimise põhiprintsiipidega.

2. EP negatiivne mõju looduskeskkonnale

PS § 5 kohaselt on Eesti loodusvarad ja loodusressursid rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult. PS kommentaaride kohaselt on seda kohustust võimalik laiendada kõikidele keskkonna põhilistele elementidele (mis on keskkonnaõiguse esemeks), nagu õhk, vesi, pinnas, floora ja fauna ning nende koostoime.

PS § 53 kohaselt on igäüks kohustatud säästma elu- ja looduskeskkonda ning hoiduma sellele kahju tekitamast. Kommentaarides on selgitatud, et tegemist on põhiseadusliku kohustusega, mille eesmärgiks on parema keskkonnaseisundi tagamine. Säästmiskohustuse sisuks on kohustus mitte tekitada kahju elu- ja looduskeskkonnale. Põhimõttega on vastuolus nii keskkonnaressursside ebaotstarbekas ja keskkonna kõrgetasemelise kaitse vajadusi mittearvestav kasutamine kui ka tegevus, millest lähtub oht keskkonnale ülemääraste kahjustuste tekkeks.

Lisaks on PS kommentaarides selgitatud, et elu- ja looduskeskkond kujutab endast **omandiülest üldist õigushüve**, mida kaitstakse avalikes huvides. (Sellisest tõlgendusest on lähtunud ka Riigikohus - nt. [RKTKo 15.02.2017, 3-2-1-158-16](#), p 13; [RKKKo 03.10.2008, 3-1-1-35-08](#), p 24) ja antud sättega kehtestatud keskkonnakaitse põhimõtted on ühtlasi õigustuseks, mis annavad aluse riivata teisi põhiõigusi ([RKPJKo 16.12.2013, 3-4-1-27-13](#), p 63; [RKKKo 14.01.2011, 3-1-1-100-10](#), p 11).

Põhiseaduse kommentaaride kohaselt võivad §-dest 5 ja 53 tulenevad keskkonnakaitse põhimõtted ja kohustused õigustada isikute teatud põhiõiguste, näiteks ettevõtlusvabaduse (§ 31) või omandipõhiõiguse (§ 32) riiveid. Sellisest tõlgendusest on lähtunud ka Riigikohus (vt nt. [RKPJKo 16.12.2013, 3-4-1-27-13](#), p-d 63–64; [RKKKo 14.01.2011, 3-1-1-100-10](#), p 11).

Säästva arengu seadus (edaspidi *SäAS*) § 3 lg 2 kohaselt *omandi kasutamise ja ettevõtlusega tegelemise vabadust kitsendatakse, lähtudes vajadusest kaitsta loodust kui inimkonna ühisvara ja rahvuslikku rikkust*.

Euroopa Komisjoni president U. van der Leyen avaldas märtsikuus Samarkandis toimunud EL ja Kesk-Aasia riikide kliimaalasel tippkohtumisel, et **looduse kaitse peab olema globaalselt kõikide agendade tipp-prioriteediks**. (vt. https://europa.eu/newsroom/ecpc-failover/pdf/speech-25-978_en.pdf). Looduskeskkonna – sh eluslooduse ja elurikkuse – säilitamise ja taastamise prioriteetsust on rõhutatud kõikides EL õigusaktides, strateegiadokumentides ja poliitilistes suunistes, mis on seotud kliima-agendaga. Looduskeskkonna kvaliteedist ja kvantiteedist oleneb elu võimalikkus. Loodusel on täita võtmeroll kliimamuutuste pidurdamisel ja mõjude leevendamisel.

Taastuvenergeetika arendamine ei kujuta endast eesmärki iseeneses, vaid on kõigest üks mitmest erinevast kliimamuutustega toimetulemiseks vajalikest meetmetest. Samuti ei ole tuuleenergeetika ainsaks taastuvenergia liigiks, küll aga kõige keskkonnavõrdlikum taastuvenergia liik. Mh ei ole tööstuslikud tuulepargid ainsaks tuuleenergia tootmise võimaluseks. (Poolas on laialdaselt kasutusel lokaalsed minituulegeneraatorid, mis on paigaldatavad mh elektripostide otsa. Poolas kasutatakse neid laialdaselt hoonete katustel.)

EL aluslepingute fundamentaalse tähtsusega aluspõhimõtteks on (loodus)keskkonna kõrge kaitstuse tagamise printsiip. Aluslepingute kohaselt peab see olema aluseks EL institutsioonide ja liikmesriikide kõikide poliitikate välja töötamisel ja elluviimisel. Nimetatud kohustus on Eesti õigusruumis kodifitseeritud keskkonnaseadustiku üldosa seadusega.

Viljandi valla EP kõik eelvalikualad asuvad - ühe erandiga - metsaaladel ja rohevõrgustikus. Enamus rohevõrgustiku tugi- ehk tuumaladel, mis on võrgustiku nõ sammasteks. Üks eelvalikuala asub aktiivses kasutuses oleval põllumaal.

EP KHS raames läbi viidud uuringute käigus tuvastati mitmel eelvalikualal arvukate nahkhiireliikide olemasolu, ning mh et nimetatud alad jäävad nahkhiirte rändekoridori. Eelvalikualad 7A ja 7B asuvad

rahvusvahelise tähtsusega linnuhoiuala vahetus läheduses.

EP elluviimisega kaasub vajadus raadada kümneid hektareid metsa, rajada sinna kõvakattega teed (enamikul aladest teed puuduvad, olemasolevad teed ei ole pinnastatud), tuulegeneraatorite ning neid teenindavate käitiste vundamendid ja seisuplatsid. Kuna pea kõik eelvalikualad asuvad lisaks niiskel aluspinnasel tuleb läbi viia ulatuslikke kuivendustöid, mis muudavad alade veerežiimi, mis omakorda avaldab mõju kogu ökosüsteemile.

On ilmne, et arvukaid erinevaid häiringuid emiteeriva tööstuspargi rajamine looduse keskele, eluslooduse rikastele rohevõrgustiku metsa-aladele, bioloogiliselt mitmekesiste looduslike rohumaade vahetusse lähedusse, seda kõike pöördumatult hävitades ja kahjustades, ei ole kuidagi rahvuslikku rikkust säästev ega looduskeskkonda säilitamist ja hoidmist tagav.

EP KHS aruandes on sedastatud, et planeeringu mõju alade ökosüsteemidele saab olema oluline ja leevendusmeetmed sisuliselt puuduvad.

EL nn rohemääruse ((EL) 24.juuni 2024 määrus 2024/1991, mis käsitleb looduse taastamist ja millega muudetakse määrust (EL) 2022/869) Art 1, p-s 1 on loetelu eesmärkidest, mille järgimine on liikmesriikidele kohustuslik. Punkt a kohaselt on selleks: **elurikaste ja vastupanuvõimeliste ökosüsteemide pikaajaline ja püsiv taastumine** kõigil maismaaaladel, kahjustatud ökosüsteemide taastamise kaudu. Taastamistegevus võib seisneda nii aktiivsetes, kui passiivsetes tegevustes.

Eelnevast nähtub EP vastuolu EL rohemäärusega.

Taastuenergia direktiivi ((EL) 11.detsember 2018, direktiiv 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta) Art 15b p 3 kohaselt **peavad taastuenergiaprojektid olema kooskõlas nende alade** (riiklikult määratletud eelvalikualad) **olemasolevate kasutusviisidega.**

Samast põhimõttest lähtub PlanS §-ga 12 sätestatud **otstarbeka, mõistliku ja säästliku maakasutuse põhimõte**, mille kohaselt peab (võimaluse korral) soodustama varem kasutuses olnud või ebapiisavalt kasutatud alade otstarbekamat kasutamist.

Tarvastu valla üldplaneeringu (hõlmab eelvalikualasid 3 ja 6) kohaselt on tuuleparkide rajamine lubatud vaid tootmismaa kasutuse juhtotstarbega kinnistutel ning metsamaa muutmine tootmismaaks ei ole lubatud.

Taastuenergia direktiivi Art-s 15c on sätestatud nõuded aladel, mida on kohane määratleda taastuenergia arendamiseks eelvalikualadena. Punkti a kohaselt peavad alad olema sellised, et konkreetset liiki taastuva energiaallika kasutuselevõtt ei avalda eeldatavasti olulist keskkonnamõju.

Nagu ülal osundatud, on Viljandi valla EP KHS aruandes märgitud, et EP mõju eelvalikualade (rohevõrgustikku jäävad metsaalad) ökosüsteemile saab olema oluline ja leevendusmeetmed puuduvad.

Art 15c punkti a alapunktides on täpsustatud alade valikukriteeriume:

- alapunkt i kohaselt tuleb eelistada tehis- ja ehitatud pindu (nt transporditaristu ja selle vahetu ümbrus, prügilad, tööstuspiirkonnad, kaevandused, degradeerunud maa, mis ei ole põllumajanduses kasutatav);
- alapunkti ii kohaselt tuleb välja jätta Natura 2000 alad (hõlmavad ka alasid ühendavat rohevõrgustikku), peamised linnurändeteed ja muud nn *tundlikkusalad*.

On ilmne, et kuna nahkhiired on veelgi tundlikumad tuuleparkide mõjude osas ja kõik nahkhiireliigid on EL-s range kaitse all on antud alapunktiga (nn *muu tundlikkusala*) hõlmatud kindlasti ka nahkhiirte rändekoridorid.

- Alapunkti iii kohaselt ei ole lubatud olulise mõjuga projektide rajamine mh nn linnudirektiivi kohaste elupaigatüüpide asukohta.

Selgitus: EL linnudirektiiv kohustab kaitsma (säilitama ja vajadusel taastama) kõiki looduslikke linnuliike ja nende elupaiku.

Viljandi valla uue, kooskõlastusringil oleva üldplaneeringu kohaselt ei ole üldplaneeringuga kooskõlas tuulepargi rajamine rohevõrgustikku.

Eelnevast nähtub, et EP on eelvalikualade asukohavaliku tõttu otseses vastuolus nii EL taastuenergiadirektiivi, kui planeerimiseseaduse ja Viljandi vallas kehtivate üldplaneeringute ning valla uue üldplaneeringuga.

EP mõju metsale.

ÜRO valitsustevaheline kliimamuutuste paneeli (IPCC) 2023.a. raporti kohaselt tuleb kliimamuutuste mõju leevendamiseks asuda kiireloomuliselt kogu looduskeskkonna ulatuslikule kaitsele, säilitamiseks ja taastamiseks olemasolevaid liike ja ökosüsteeme.

EL eluriikkuse strateegia aastani 2030 seab IPCC poolt välja pakutud meetmed ja eesmärgid kohustuslikuks, st õiguslikult siduvaks kogu EL-s. Raporti kohaselt on kliima seisund kriitiline – kiiremas korras on hädavajalik siduda atmosfäärist miljardeid tonne CO₂, päästmaks elu planeedil.

Ainsaks olemasolevaks CO₂ sidujaks, mis on inimkonnal kasutada, on looduskeskkond. Maismaa elupaigatüüpidest on võtmetähtsus CO₂ sidumisel ja talletamisel metsal ja märgaladel. Turbarabade võimekus süsiniku talletamisel on unikaalne, mistõttu on turbarabade taastamine üheks EL-i tasandil püstitatud prioriteediks. Lisaks metsade säilitamise ja taastamise kohustusele. (EP eelvalikualale 1 jääb kasutusest välja langenud turbaraba.)

Erialakirjanduse kohaselt seob 1ha metsa olenevalt metsa vanusest, struktuurist ja kasvukohast 10-30 t CO₂ aastas. Eesti metsade siduvusvõime on viimastel aastatel kiirelt vähenenud, tulenevalt intensiivsest metsade üleraist. Mistõttu toimub kliimasoojenemine Eestis kaks korda kiiremini, kui mujal maailmas (vt Kliiministerium. *Eesti kliimamuutuste mõju leevendamise strateegia aastani 2030.*) Eelnevast tulenevalt määras Euroopa Komisjon 2024.a. Eestile kümnete miljonite euro suuruse hiigeltrahvi (saastekvootide ostmiskohustuse formaadis).

Tuuleparkide rajamisega metsamaale on vältimatu metsa ulatuslik raadamine, st metsamaa, ja selle ökosüsteemist likvideeritakse kümnete hektarite ulatuses. (EP KHS aruande kohaselt suurusjärgus 1.4-1.5 ha/tuugen+alajaamad ca a 3500 m²). Seega, EP realiseerumisel jääks jäädavalt sidumata igal aastal kümneid tonne (min kuni 40 t/aastas/20 tuugeniga tööstusala metsas).

EV ratifitseeris 1994.a. Rahvusvahelise bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni, mille osaliseks on ka EL. Konventsiooniosalised on leppe elluviimiseks võtnud vastu erinevaid strateegiaid. Hetkel kehtiva *Elurikkuse strateegilise kava* kohaselt peavad osalisriigid tagama, et aastaks 2050. on saavutatud „**elurikkuse väärtustamine, kaitsmine, taastamine, arukas kasutamine.**“ Strateegia elluviimise seireraport väljendab muret, et osalisriikides looduskeskkonna seisund stabiilselt halveneb ning konventsiooniga kokku lepitud eesmärkide elluviimise kvaliteet koos sellega.

Euroopa Komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatisega *Euroopa roheline kokkulepe* (nn rohelepe) – mille allkirjastas ka EV valitsus – seati EL-s **õiguslikult siduvaks eesmärgiks kaitsta, säilitada ja suurendada liidu looduskapitali.** Erifookuses on **Euroopa taasmetsastamine** ja kohustus istutada aastaks 2050 30 mlrd puud.

Rohelepe alusel ja elluviimiseks valmis arengukava *EL elurikkuse strateegia aastani 2030*, mis on liikmesriikidele järgimiseks kohustuslik, st õiguslikult siduv. Kavaga nähakse ette **kõikide biotoopide ja liikide, sh eluslooduse liigid, ulatusliku kaitse kohustus – säilitamine, taastamine, kvantiteedi ja kvaliteedi suurendamine.**

Kuna metsade kaitse ja taastamisel on EL-i tasandil primaarfookus, koostati Rohelepe elluviimiseks EL *Metsa strateegia aastani 2030* (COM/2021 572 fin), mis on samuti liikmesriikidele õiguslik siduv. Strateegia kohaselt on tegemist EL Rohelepe ühe „lipulaevaga“, millest tuleneb **liikmesriikidel kohustuse seada siseriiklikult strateegiliseks eesmärgiks metsa kvaliteedi ja kvantiteedi tõstmise.** Rõhutades, et metsadel on üüratult (*huge*) oluline roll kliimamuutustega toimetulekul.

Strateegia sisuks on **kohustus metsade kaitse, taastamise ja vastupanuvõime tugevdamine ja suurendamine.**

Oluline on, et metsastrateegia eristab selgelt mõisteid mets ja metsamaa. **Mets on nim. EL strateegiadokumentide kohaselt „puudega kaetud ala“ (sic!).**

Metsastrateegias on selgitatud, et inimeste ja planeedi tervislik tulevik oleneb tervete, liigirikaste, elujõuliste metsade olemasolu tagamisest. Samas toimub metsade – puudega kaetud alade vs metsamaa – vähenemine

üha kiirenevas tempos, mida nähakse globaalselt väga tõsise probleemina.

EL nn *kliimamääruse* (EL 2021/119) – mis on liikmesriikides otsekohalduv – kohaselt on EL kliimaeesmärkide täitmiseks vajalik **tagada suuremad, tervemad, mitmekesisemad metsad**. Süsiniku sidumiseks ja talletamiseks, õhusaaste vähendamiseks, elupaikade ja liikide hävimise peatamiseks.

Määrusest tuleneb liikmesriikidele 2 kohustust:

- 1) elurikkuse kaitse ja taastamine;
- 2) metsade (puudega kaetud alad) suuruse, koostise, seisundi parendamine, säilitamine ja taastamine.

Eesti keskkonna arengukava (KEVAD) (<https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2023-08/KEVAD%20eeln%C3%B5u%204.%20mustand.pdf>) kohaselt on vajalik elurikkuse säilitamise ja taastamise vajadusega arvestamine igas otsuses ning selle integreerimine igasse majandusvaldkonda ja sektorisse.

KEVAD'es on muuhulgas märgitud, et riigi üheks esmatähtsaks ülesandeks on **parandada halvas või ebasoodsas seisundis olevate liikide elutingimusi elupaikade taastamise ja hoidmise kaudu** on üks riigi esmatähtsaid ülesandeid.

Teaduskirjanduse kohaselt tekib ainuüksi 50-80m kõrguste tuuleparkide alal ja ümber min 5 km raadiusega vältimistsoon eluslooduse jaoks. Tuuleparkidest lähtuv kahjulik mõju võib teatud liikide korral (uuritud on peamiselt mõju linnustikule) ulatuda vähemalt 10 km kaugusele.

Hirvlaste ja suurkiskjate vältimistsooni suuruseks oletatakse kogu piirkond, mille ulatuses tuulikud on visuaalselt nähtavad.

Lisaks elupaikade otsesele ja pöördumatule hävimisele, hävinevad ka pesitsus-, toitumis-, varjepaigad.

Teaduskirjanduse kohaselt evivad tuulepargid kogu elusloodusele st kõikidele uuritud liikidele, ulatuslikku, mitmetahulist ja drastilist mõju. Võttes arvesse, et need teadusuuringud on viidud läbi alla 100m kõrgustes tuuleparkides, on mõistlik väita, et 290m kõrguste tuuleparkide mõju elusloodusele saab olema veelgi drasitilisem.

Soome teadlased leidsid, olles tutvunud põhjalikult olemasolevate teadusuuringutega, millega on uuritud tuuleparkide mõju elusloodusele, et tulenevalt sellise mõju drastilisest ulatusest ja tõsidusest ning pöördumatust iseloomust, peab tuuleparkide rajamine metsaaladele ja elurikkasse looduskeskkonda olema keelatud.

Mõju Natura 2000 rohevõrgustikule.

Valdav osa eelvalikualadest jääb mh valla haldusterritooriumil asuvasse rohevõrgustikku, sh tuumaladele (mis on võrgustiku sammasteks).

Rohevõrgustiku esmaseks funktsiooniks on elurikkuse kaitse. Mida on selgitanud mh Riigikohus (RKHKo 3-21-2074/43, p 16).

PlanS § 6 p-st 17 järeldeb, et seadusandja hinnangul ei ole Eestis elurikkuse kaitsmiseks piisavad kaitstavad loodusobjektid, vaid lisaks on tarvis neid ühendavat ja toetavat maastikuvormide võrgustikku. Sama on selgitanud Riigikohus (RKHKo 3-21-979/44, p 14). Riigikohus on mh rõhutanud, et elurikkuse kaitse pole siiski rohevõrgustiku ainus eesmärk, vaid olulisteks eesmärkideks on ka kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine ning rohemajanduse, sh puhkemajanduse edendamine (RKHKo 3-20-1310/52, p 26).

Viljandi valla EP KHS aruandes on sedastatud, et EP elluviimisega kaasub rohevõrgustikku jäävate eelvalikualade ulatuslik fragmenteerimine, mis lõhub vaieldamatult alade sidusust. Samuti on märgitud, et EP mõju eelvalikualadele jäävate rohealade ökosüsteemidele saab olema oluline ning leevendusmeetmed sisuliselt puuduvad.

Küündimatu on KHS-is toodud sedastus, et kuna tegemist on kohaliku tähtsusega rohevõrgustiku aladega, ei ole tekkiv looduskahju ja alade ulatuslik fragmenteerimine kuigi tõsine probleem. Rohevõrgustiku alases erialakirjanduses ja juhendmaterjalides, sh Euroopa Komisjoni koostatud Natura 2000 alade tuuleparkide planeerimise juhendis on läbivalt rõhutatud, et rohevõrgustiku funktsionaalsuse aluseks on selle sidus,

mistõttu tuleb hoiduda tegevustest, mis võiksid neid alasid fragmenteerida. Kuna ökosüsteem on üks tervik, omavad võrdset tähtsust rohevõrgustiku eesmärgi täitmisel kõikide tasandite alad.

Keskkonnaameti koostatud Eesti KOV üldplaneeringute rohevõrgustiku analüüsi käigus tuvastati, et võrgustike tasandite määramisel on ÜP-des lähtutud alade suurusel, mis ei võimalda teha ÜP-de alusel järeldusi nende alade väärtuslikkuse osas. Muuhulgas toodi analüüsis välja, et **probleemiks on ka see, et planeerimisel on uusi hooneid ehitatud rohevõrgustiku alasse nii, et see takistab rohevõrgustiku toimimist.** (<https://keskkonnaportaal.ee/et/rohevorgustik-uldplaneeringute-analuus-ja-planeerimise-juhend>) Seega, ainuüksi hoonete ehitamisel rohevõrgustikku on võrgustiku funktsioneerimine takistatud.

Viljandi valla kehtiva arengukava kohaselt oli kava koostamise hetkel heas ja keskmises seisundis vähemalt 60% valla territooriumil asuvatest rohevõrgustiku aladest, st 40% seisund oli halb. Keskkonnaameti poolt 2023.a. läbiviidud uuringu kohaselt oli valla rohevõrgustikust viletsas seisundis 31%. Millest järeldub, et rohevõrgustiku seisund meie vallas on ühe aasta jooksul ca 10% halvenenud.

Rohevõrgustiku funktsionaalsuse tagamisel on võtmeroll selle sidususel. KA analüüsi kohaselt (2023) oli meie valla rohevõrgustiku sidususe seisund 82% osas vilets (hea – 4%). Koridoride seisund oli valdavalt (96%) vilets (hea – 0%), tuumaladel 72% vilets (hea – 6%).

Seega oleks rohevõrgustiku seisundi edasine halvendamine, mis vältimatult EP elluviimisega kaasaks, vastutustundetu ja õigusvastane.

Eelnevast nähtuvalt välistab nii taastuvenergia direktiiv, kui EL õigus ja õiguslikult siduvad strategiadokumendid võimaluse rajada tuuletööstusparke rohevõrgustikku.

Mõju linnustikule. EP KHS raames läbi viidud eelvalikualade linnustiku uuring oli puudulik, hõlmates vaid Parika linnuhoiuala vahetusse lähedusse jäävat 2 eelvalikuala (eelvalikualad 7A, 7B) ning kaitsealuseid liike. Selline lähenemine ei ole õigustatud. EL *Linnudirektiiv* seab liikmesriikidele **kohustuse kaitsta kõiki looduslikke linnuliike** ja nende elupaiku (mitte ainult juba ohustatud, sh kaitsealused liigid).

Ka KEHS-i ja LOKS-i asjakohase regulatsiooni koosmõjust tuleneb, et KHS peab hõlmama mh kõiki looduslikke linnuliike (kogu elusloodust).

Ei vaja ekspertuuringut, tuvastamaks, et metsas, rabas ja seda ümbritsevates looduslikes biotoopides valitseb liigirikkus, sh linnustiku osas. Eriti hajaasustusega piirkonnas, kus antropogeensed mõjutused on vähesed või sootuks puuduvad.

Teaduskirjanduse kohaselt on tuuletööstusparkidest lähtuvatele erinevatele negatiivsetele keskkonnamõjudele kõige tundlikumad eluslooduse taksonid nahkhiired ja linnustik.

Peamiseks ohuks on elu-, varje-, toitumispaikade kadu, häiringud, barjääriefekt jms. Kokkupõrkeoht – ainus oht, mille teatud määral leevendamine tuuletööstusparkides teoreetiliselt võimalik (EUROBATS tuuleparkide rajamise juhendi kohaselt ei ole nt nahkhiirte puhul nende leevendusmeetmete olulist efektiivsust kinnitanud) – on kõigeaks üheks kahjulikuks oluliseks mõjuks.

Eesti Ornitoloogiaühingu maismaalinnustiku uuringu kohaselt on kõige enam tuuleparkide poolt ohustatud liikideks metsalinnud ja avamaastiku suured lendliuglejad. (Uuring leitav siit: https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2022-12/L%C3%B5pparuanne%20-%20%C3%9Cle-eestiline%20maismaalinnustiku%20anal%C3%BC%C3%BCs_0.pdf).

Eesti Ornitoloogiaühingu väitel on 68% Eesti metsalinnustiku arvukus stabiilses langustrendis. Kogulinnustiku osas on kaks korda rohkem neid liike, mille arvukus on vähenemas, kui liike, mille arvukus suureneb.

Igal aastal hukub ainuüksi pesitsusrahuaegsete metsatööde käigus ca 60 000 metsalinnupaari; 2017.a j 2018.a. TÜ teadlaste poolt läbiviidud uuringu kohaselt hukkus pesitsusrahuaegsete metsatööde käigus ainuüksi erametsades linnupoegi 71 100 (2017.a.), 84 000 (2018.a.). Arvutused olid konservatiivsed, lähtuti minimaalsest hinnangust. (vt <https://www.sirp.ee/kevadine-raie-viib-metsalinnu-hukule/>).

Rahvusvaheliste uuringute kohaselt võivad asurkonnad olla ka väikesele suremuse suurenemisele väga tundlikud. Vanalindude suremuse suurenemine 1% võrra tõi uuritud liikidel kaasa 2%-24% asurkonna

arvukuse languse 10 aasta jooksul; 5% lisanduva suremuse korral vähenes uuritud asurkondade arvukus 10 aastaga 9%-77%.

Samuti on leitud, et elupaigamuutusest ja häiringust tulenev mõju on enamike linnurühmade jaoks suurem probleem kui otsene hukkimine. Vältimaks ja vähendamaks tuuleparkide kahjulikke mõjusid loodusele on võtmetähtsusega hoolikas asukohavalik.

Paljusid tuuleparkide poolt põhjustatavaid mõjusid ei ole võimalik vältida ega ka tulemuslikult leevendada. Sellised mõjud on nt lindude elupaikade muutmine ja killustamine, tuulepargi hooldus- ja remonditöödega lisanduv häirimine, tuulikute visuaalne ja müramõju (kord staatiline, kord dünaamiline suur objekt, labade liikumisest põhjustatud varjutus, tuuliku tekitatav heli) – allikas: ülalviidatud EOÜ analüüs.

Keskkonnaameti koostatud tuuleparkide ruumilise planeerimise juhendis on metsaaladele tuulepargi rajamise küsimuses viidatud Eesti Ornitoloogiaühingu ülalviidatud uuringule ja selle alusel tehtud kategoorilisele lõppjäreldusele: **tuuleparkide rajamine metsa peab olema keelatud**. Tuuleparkide kahjulik mõju metsalinnustikule on ulatuslik, intensiivne ja mitmetahuline ning leevendusmeetmed puuduvad.

Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030 sätestab elurikkuse valdkonna eesmärgina: elustiku liikide elujõuliste populatsioonide säilimiseks vajalike elupaikade ja koosluste olemasolu tagamine.

Silmas on peetud kõiki Eesti looduslike liike, sh linnustikku.

Seega on EP tulenevalt olulisest kahjulikust mõjust planeeringualadel ja nende lähiümbruses elutsevale linnustikule vastuolus nii EV Põhiseaduses sätestatud keskkonna kahjustamisest hoidumise ja keskkonna säästmise kohustusega, kui EL õiguse (linnudirektiiv, rohemäärus, rohelepe) ja õiguslikult siduvate strateegiatega.

Mõju nahkhiirtele. Kõik Eestis (ja Euroopas) elutsevad nahkhiireliigid kuuluvad Euroopas range kaitse alla. Eestis II kaitsekategooriasse – kaitsta tuleb nii üksikisendeid, kui nende talvitumispaidu. II kategooriasse kuuluvad liigid, keda esineb väga piiratud alal või vähestes elupaikades ning kelle arvukus väheneb ning levila aheneb.

EP KHS raames läbi viidud nahkhiirte uuringuga tuvastati mitmel eelvalikualal (3,4,5,6,7A,7B) arvukate nahkhiireliikide olemasolu, kellest enamus kuulus *kõrge kokkupõrkeriskiohuga* kategooriasse. Samuti tuvastati, et kõik nim. eelvalikualad jäävad nahkhiirte rändekoridori.

KHS nahkhiirteuuringu lõppjärelduseks oli, et eelvalikualad 2,3,4,5,6,7A, 7B on tuuleparkide rajamiseks vähesobivad. Seega, peab antud aladel ainuüksi nahkhiirte asurkonna kaitse eesmärgil EP realiseerumine olema välistatud.

Muuhulgas oli KHS nahkhiirte uuringu aruandes märgitud, et asjaolu, et puuduvad andmed nahkhiirte olemasolust teistel eelvalikualadel, mida KHS selles etapis ei uuritud, ei tähenda, et neid seal ei oleks.

Nahkhiirte uuringus on kirjeldatud põhjalikult tööstuslike tuuleparkide mõju nahkhiirtele, lähtudes asjakohastest teadusuuringutest. Mõju on ulatuslik, mitmetahuline ja intensiivne, ning efektiivsed leevendusmeetmed sisuliselt puuduvad.

KHS nahkhiirteuuringu aruandes välja pakutud ainsad leevendusmeetmed (2) võimaldab vaid ühe tuulepargist lähtuva ohu – kokkupõrkeoht – leevendamist (ideaalis teatud juhtudel ca 50% võrra) st vähendamist, mitte vältimist.

Samuti on ilmne, et tuulepargi nn käivitumiskiiruse vähendamise meede ei pruugi anda teoreetilist 50% mõjuefekti. Kui tuule kiirus 290m kõrgusel on 5 m/s (sellise tuulekiirusega nahkhiirte aktiivsus väheneb), on ilmne, et 200m madalamal on tuulekiirus väiksem ning nahkhiirte aktiivsus tavapärane. Uuringus ära toodud 50% hukkimisriski vähendamise efekt on saavutatud tuuleparkides, mille kõrgus on alla 100m ning lisaks on selle meetme leevendusefekt suurte erinevustega erinevate liikide osas ja isegi ühe liigi siseselt erinevas vanuses ja soost üksikisendite puhul.

Teaduskirjanduse kohaselt suureneb hukkunud nahkhiirte hulk *ca* kahekordselt iga lisanduva võimsusühiku (MW) kohta. St mida kõrgemad tuulepargid, seda suurem kokkupõrkeriski realiseerumise määr ehk hukkunud nahkhiirte hulk. (vt

https://www.researchgate.net/publication/233553063_Variation_in_bat_and_bird_fatalities_at_wind_energy_facilities_assessing_the_effects_of_rotor_size_and_tower_height). Võttes arvesse nahkhiirte arvukuse pidevat

vähennemist nii Euroopas, kui Eestis ning asjaolu, et tegemist on pikaajalise ent madala reproduktiivsusega (1 poeg/kurn), võib ka võimalikust poole väiksem hukkumiste hulk populatsiooni arvukust olulist mõjutada. Eriti pikemas perspektiivis. Saksamaal hukub ametlikel andmetel ca 250 000 nahkhiirt igal aastal. Teadlaste oletuste kohaselt on selline andmestik aga tugevalt alahinnatud, st hukkumiste hulk on tunduvalt suurem.

Eesti on ühinenud Euroopa nahkhiirte kaitse lepinguga (UNEP/EUROBATS). EUROBATS-i egiidi all välja töötatud tuuleparkide planeerimise alases juhenddokumendis on läbivalt ja rasvases kirjas rõhutatud, et **tuuleparkide rajamine metsa-aladele peab olema (nahkhiirte kaitse eesmärgil) rangelt keelatud**. Keeluga on hõlmatud kõik metsatüübid ja igas vanuses metsad. (vt https://www.eurobats.org/sites/default/files/documents/publications/publication_series/pubseries_no6_english.pdf).

III. EP vastuolu KeÜS-ga.

Kuna EP sisuks on planeeringuseaduse tähenduses olulise (ruumilise) mõjuga kaitse rajamine, st millel on ulatuslik, mitmekülgne ja arvestatavas osas pöördumatu keskkonnakahjulik mõju, on peamiseks siseriiklikuks normatiivaktiks, millega kooskõla tuleb käsitleda KeÜS.

KeÜS § 9 sätestatud loimispõhimõtte kohaselt peavad kõikide eluvaldkondade arengu suunamisel olema arvesse võetud keskkonnakaitse kõrget taset tagavad kaalutlused.

KeÜS §-s 1 on loetletud seaduse eesmärgid, millest on tuletatavad *keskkonna kõrge kaitstuse* mõiste konkreetne sisu:

- keskkonnahäiringute vähendamine võimalikult suures ulatuses, et kaitsta keskkonda, inimeste tervist, heaolu, vara ning kultuuripärandit;
- säästva arengu edendamine (jätkusuutlikkuse printsiip);
- **loodusliku mitmekesisuse säilimine** ja kaitse;
- keskkonna hea seisund;
- **keskkonnale kahju tekitamise vältimine** ja tekitatud kahju heastamine.

Eelnevast nähtub, et EP realiseerumine oleks vastuolus kõikide loetletud eesmärkidega.

Keskkonnahäiringu legaalfinitsioon on toodud § 3 lg1 – inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale.

KeÜS §-s 10 on sätestatud keskkonnaohu vältimise kohustus.

Keskkonnaohu mõiste määratlus on toodud §-s 5 – olulise keskkonnahäiringu tekkimise piisav tõenäosus. § 3 lg2 kohaselt eeldatakse olulise keskkonnahäiringu teket mh järgmistel juhtudel: keskkonnakahju põhjustamisel (p3), olulise keskkonnamõju põhjustamisel (p4), olulise ebasoodsa mõju tekitamisel Natura 2000 võrgustiku alale. (Erialakirjanduse kohaselt mõjutab Natura võrgustiku alasid negatiivselt mh selle sidustamiseks loodud rohevõrgustiku seisundi/sidususe halvendamine.)

Nagu nähtub eelnevast ja EP KHS aruandest ning tehtud uuringutest on EP realiseerumisel keskkonnaohu teke vältimatu ning sisulised leevendusmeetmed puuduvad.

KeÜS §-s 10 teise lause kohaselt tuleb keskkonnaohu või olulist keskkonnahäiringut taluda kui üheaegselt on täidetud kõik järgmised tingimused: a) tegevus on vajalik ülekaaluka avaliku huvi tõttu ja b) puudub mõistlik alternatiiv jac) keskkonnaohu või olulise keskkonnahäiringu vähendamiseks on võetud vajalikud meetmed.

EP-ga kaasuva keskkonnaohu/oluliste keskkonnahäiringute talumise kohustuse tekke eelduste täidetud.

1) EP kui ülekaalukas avalik huvi.

Esmalt tuleb märkida, et mingi tegevuse määratlemine ülekaaluka avaliku huvina ei tähenda ega saagi tähendada, et teised vähemalt samaväärsed või veelgi kaalukamad avalikud huvid puuduvad.

Uuendatud EL nn *taastuvenergia direktiiv* sisaldab soovitust määratleda taastuvenergia projektid liikmesriikide siseselt *ülekaaluka avaliku huvina*.

Direktiiv on järgimiseks kohustuslik ulatuses, mil mingi tegevus on hõlmatud direktiivi reguleerimisesemest,

st jääb direktiiviga sätestatud eesmärkide piiresse.

Taastuenergia direktiivi *preambulast* nähtuvalt on direktiivi üheks eesmärgiks EL-i püstitatud taastuenergeetika eesmärkide saavutamine. Direktiiviga on seatud eesmärgiks, et aastaks 2030 peab EL-is olema taastuvate energiaallikate osakaal 42,5%, kusjuures liikmesriigid peavad püüdma saavutada osakaalu 45%.

Eesti statistikaameti andmetel moodustas Eestis taastuenergia osakaal lõpptarbimisest 2024.a. lõpu seisuga 54%. Võttes arvesse TA energeetikanõukogu esimehe poolt meedias avaldatut (vt ülal) on koos taastuenergia projektidega, millel 2025.a. alguseks olid olemas võrguga liitumise load (st lähiajal reaalselt lisanduv taastuenergiavõimsus) Eesti taastuenergeetika osakaal juba käesolevaks hetkeks ca 70%. Millest tuleneb, et Eestis on direktiiviga sätestatud eesmärgid käesolevaks hetkeks täidetud.

Eelnevast järeldub, et hetkel ei ole põhjendatud pidada lisanduvaid taastuenergia arendusprojekte taastuenergia direktiiviga määratletud *ülekaalukaks avalikuks huviks*.

Lisaks selgitas TalTech'i energeetikavaldkonna professor (märtsikuine telesaade *Mis värvi on majandus?*), et rahvusvaheliste energiajulgeoleku standardite kohaselt võib taastuenergeetika osakaal riigi energiaportfelliga olla maksimaalselt 60-70%, kuna tegemist on ebastabiilse ja juhitamatu energiaga. Eelnevast järeldub, et käesolevaks hetkeks on Eesti riigis saavutatud olukord, mil taastuenergeetika võimsuste lisandumine ja osakaalu edasine suurenemine seab reaalsesse ohtu riigi energiajulgeoleku ja elektrivarustuskindluse. Areng, mis ei ole kindlasti avalikes huvides ning sellist tegevust ei saa õigustatult määratleda ülekaaluka avaliku huvina.

EP seletuskirjas ja KHS aruandes on osundatud, et tuuleenergia arendamine kujutab endast *ülekaalukat avalikku huvi*, tuginedes asjaolule, et Eesti energiamajanduse arengukavas (ENMAK) on tuuleenergeetikale omistatud prioriteetne osatähtsus riikliku energiamajanduse arendamisel. Samas nähtub eelnevast, et nii EV Põhiseaduse autorid, kui vabariigi seadusandja (KeÜS, SäAS) on omistanud prioteetsuse looduskeskonnale ja selle kaitse vajadusele. Sama kehtib EL õiguse ja strateegiadokumentide osas.

Eelnevale tuginedes on õigustatud alus väita, et looduskeskonna kaitse kujutab endast prioriteetset ülekaalukat avalikku huvi nii Eesti, kui kogu EL-i õigusruumis. Taastuenergeetika vajalikkus tuleneb eesmärgist tagada looduskeskonna – ökosüsteemid ja elurikkus – parendamine, säilitamine ja taastamine. Kuna looduskeskonnal on täita võtmeroll kliimaprobleemidega tegelemisel, nendest lähtuvate negatiivsete mõjudega toimetulekul ja mõjude leevendamisel. Looduse seisundist – kvaliteedist ja kvantiteedist oleneb kogu elu (sh inimese elu ja tervise) võimalikkus ja kvaliteet meie planeedil.

ENMAK on strateegiadokument, mis ei evi õigusjõudu. Seadustest ei tulene kohustust tuuleenergeetika eelisarendamiseks. PlanS §12 lg3 kohaselt tuleb (ruumilisel) planeerimisel võimaluse korral (...) soodustada taastuenergia arendamist. Samas tuleneb KeÜS §-s 9 sätestatud lõimimispõhimõttest, et **keskkonnakaitse kõrget taset tagavad kaalutlused peavad olema arvesse võetud kõikide eluvaldkondade arengu suunamisel**, st mh energiamajanduse arengustrateegia koostamisel.

Taanis on tuuleenergeetikat arendatud al. 1970ndatest aastatest, ent tänaseni ei ole mitte ühtegi tuuleparki 21-s omavalitsusüksuses. Saksamaal on tuuleenergiaga tegeletud aktiivselt al. 1990ndatest, ent tänaseni ei ole tuuleparke paljudes keskmaa liidumaades ja mitte ühtegi riigi lõunaosa liidumaades.

Võttes lisaks arvesse, et tuuleenergeetika ei ole ainus taastuenergia liik, ning 290m kõrgused tööstuslikud tuulepargid ei ole ainsad tuuleenergia tootmise võimalused, on mõistlik väita, et Viljandi valla EP ei kujuta endast objektiivselt võttes *ülekaalukat avalikku huvi* taastuenergia direktiivi tähenduses. Tegemist on EP-st huvitatud ettevõtjate ärihuviga.

Nagu ülal välja toodud on EV Põhiseaduse loojad pidanud looduskeskonna kaitsele suunatud avalikku huvi sedavõrd kaalukaks, mis õigustab mh põhiseadusliku ettevõtlusvabaduse piiramist. Sellest põhimõttest on lähtunud ka Riigikohus. SäAS § 3 lõikega 2 on nimetatud põhimõttele antud ka seadusandlik jõud. Antud sätte kohaselt omandi käsutamise ja **ettevõtlusega tegelemise vabadust kitsendatakse, lähtudes vajadusest kaitsta loodust kui inimkonna ühisvara ja rahvuslikku rikkust**.

Ülekaaluka avaliku huvi mõiste selgitamiseks pöördus Põhja-Sakala vallavalitsus õiguskantsleri poole. Õiguskantsler selgitas oma vastuskirjas (juurdepääs Põhja-Sakala valla dokumendiregistris), et muuhulgas võib (ülekaalukaks) avalikuks huviks olla, et tuuleparke ei peagi saama igasse kohta rajada.

2) EP elluviimiseks mõistlike alternatiivide puudumine.

Nagu ülal märgitud ei kujuta tuuleenergeetika endast ainust taastuvenergia tootmise võimalust. Samuti ei kujuta endast suured ja võimsad tuuletööstuspargid (millised on EP sisuks) ainsat tuuleenergia tootmise viisi. (Poolas on nt laialdaselt kasutusel miniatuursed lokaalsed tuulegeneraatorid, mida saab paigaldada hoonete katustele, liiklusmärkide postide otsa jms. Erinevaid väike-tuulikuid on tänaseks juba arvestataval hulgal.)

Lisaks nähtub tuuleenergia kaardilahendustelt selgelt, et valdaval osal Eesti riigi territooriumist ei ole veel mitte ühtegi tuuleparki. Muuhulgas kõige suurema tuulepotentsiaaliga aladel – rannikualad ja saared – on vaid mõni üksik tuulepark, saartest ainult Saaremaal (8 tk), Hiiumaal mitte ühtegi, isegi mitte ühtegi tuulegeneraatorit.

Seega ei ole ka antud tingimus täidetud.

3) Keskkonnaohu või olulise keskkonnahäiringu vähendamiseks on võetud vajalikud meetmed.

EP KHS aruannetest nähtuvalt on EP realiseerumisel oluline, ulatuslik ja mitmekülgne mõju kogu planeeringuala ökosüsteemile ning elusloodusele. Samas nähtub EP KHS aruandest ja läbi viidud uuringutest, et leevendusmeetmed sisuliselt puuduvad.

Seega, ei ole antud tingimust võimalik sellise EP puhul reaalselt ja objektiivselt täita.

Nagu nähtub ülaltoodust, ei ole mitte ükski KeÜS §10 teises lauses sätestatud tulumiskohustuse tingimustest täidetud, mis tähendab, et kohaldub sätte esimene lause, mille kohaselt tuleb EPst lähtuvat keskkonnohtu vältida. Ainsaks võimaluseks selle kohustuse täitmiseks on vältida EP elluviimist, st EP menetlus lõpetada.

IV. EP vastuolu Viljandi vallas kehtivate üldplaneeringute ja kooskõlastusringil oleva uue valla üldplaneeringuga.

Antud asjaolule on EP menetlusedokumentides korduvat tähelepanu pööratud ning mh on märgitud, et vastuolu tõttu tuleb üldplaneeringuid muuta.

PlanS § 95 lg 8² tõepoolest sellist lahendust võimaldab, ent vaid juhul, kui üheaegselt on täidetud kõik samas sättes loetletud eeltingimused: üldplaneeringu kehtestamise järgselt on muutunud või kehtestatud õigusaktid, kui on ilmnenu uued faktilised asjaolud, mis üldplaneeringu kehtestamise ajal välistasid tuuleparkide rajamise võimalikkuse kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil või selle osal.

Kõnealuste üldplaneeringute kehtestamise ajal tuuleparkide rajamise võimalikkust välistavaid õigusakte ega faktilisi asjaolusid ei esinenud. Asjaolu, et üldplaneeringute kehtestamise ajal ei eksisteerinud Eesti õiguskorras KOV eriplaneeringu menetlust ei tähendanud tuuleparkide rajamise võimatust/välistatust. Ka enne KOV eriplaneeringu instituudi loomist oli Eesti riigis võimalik tuuleparke rajada – mida ka tehti – KOV detailplaneeringute formaadis.

Seega on ilmne, et **puudub alus Viljandi valla kehtivate üldplaneeringute ja/või uue üldplaneeringu, mis välistavad Viljandi valla tuuleparkide rajamise eriplaneeringu elluviimise (vastuvõtmise ja kehtestamise), tulenevalt vastuolust üldplaneeringutega, muutmiseks PlanS § 95 lg 8² alusel.**

Eelnevast nähtub, et EP on vastuolus kõikide asjakohaste õigusaktide, sh EV Põhiseaduse ja EL õigusega ning mh Eesti riigi jaoks õiguslikult siduvate EL strateegiadokumentidega. Õigusvastase planeeringu vastuvõtmine ja kehtestamine ei ole Eesti õiguskorras võimalik, mistõttu ei ole sellist planeeringut ka ellu viia.

Eelnevast tulenevalt tuleb Viljandi valla eriplaneeringu koostamine lõpetada PlanS § 97 lg1 p1 alusel.

Lisaks on tuuleparkide rajamine looduskeskonda lubamatu mh teaduslikel ja eetilistel põhjustel. Tuulepargid tuleb rajada sinna, kus elavad need, kes neid vajavad, st linnade ja suuremate asumite lähedusse. (<https://www.discoverwildlife.com/news/wildlife-avoids-wind-power-developments>). On vastutustundetu ja ebaetiline asuda nn roheenergeetikat edendama, kümneid hektareid metsi raadades ja elurikkust pöördumatult hävitades.

Seadusandja, jättes tuuleparkide rajamise KOV tasandi otsustada, on respektueerinud KOVide ulatuslikku planeerimisautonoomiat ning lähtunud põhimõttest, et tuuleparke ei peagi olema võimalik igasse KOV üksusse

rajada.

Tuuleparkide rajamine Viljandi valla territooriumile ei ole kooskõlas keskkonnasäästliku energiatootmise ja energiavarustuskindluse tagamisega ega kliimaeesmärkide saavutamise, mis on laiemas mõttes ülekaalukaimaks avalikuks huviks.

Senine Eesti halduskohtupraktika, sh Riigikohtu halduskolleegiumi praktika kohaselt ei tulene õiguskindluse põhimõttest õiguspärasest ootust, et algatatud planeeringumenetlus peädib planeeringu vastuvõtmise ja kehtestamisega. Kuna planeeringuseadus näeb ette planeeringu lõpetamise õiguse ja võimaluse.

Võttes aluseks kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 2 lg 1 sätestatud kohustuse lähtuda oma tegevuses vallaelanike õigustatud huvidest ja vajadustest ning seadusest, ning planeerimisseaduse § 97 lg 1 p 1 Viljandi Vallavolikogu

o t s u s t a b:

1. Lõpetada Viljandi Vallavolikogu 27.06.2022 otsusega nr 79 „*Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine*“ algatatud kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine.
2. Tunnistada kehtetuks Viljandi Vallavolikogu 27.06.2022 otsus nr 79 „*Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine*“.
3. Käesoleva otsusega mittenõustumisel võib esitada vaide 30 päeva jooksul otsuse teatavakstegemisest arvates Viljandi Vallavolikogule (viljandivald@viljandivald.ee või Sakala 1, Viiratsi alevik, Viljandi vald, 70101 Viljandi maakond) või kaebuse Tartu Halduskohtule (trthktartu.menetlus@kohus.ee või Kalevi 1, 51010 Tartu).
4. Otsus jõustub teatavakstegemisest.

(allkirjastatud digitaalselt)

Mait Allas

vallavolikogu esimees

Eelnõu esitaja ja koostaja EKRE fraktsioon

Ettekandja Ülo Tuvi

Eelnõu on üle antud menetluseks 24. aprillil 2025. a Vallavolikogu istungil